

Koncepcia rozvoja UMB na roky 2022 - 2026

Materiál pre voľby kandidáta na rektora UMB

Univerzita Mateja Bela je etablovanou univerzitou, ktorá má široký záber činností naprieč vednými odbormi aj postavením a úlohami v spoločnosti.

Poslaním UMB je:

„Hlavným poslaním univerzity je vytvárať a šíriť poznanie, ktoré chráni, posilňuje a rozvíja demokratické a humanistické hodnoty a prispieva k riešeniu spoločenských výziev v 21. storočí. Pri naplňaní nášho poslania byť otvorenou, dynamickou a interkultúrnou inštitúciou, ktorá poskytuje vzdelanie a rozvíja vedu, výskum, inovácie, kultúru a umenie rešpektujeme základné hodnoty slobody, demokracie, princípov právneho štátu, dodržiavania ľudských práv a udržateľného rozvoja, na ktorých stojí naša činnosť.“

Dlhodobý zámer UMB a reflexia na nové výzvy

Dlhodobý zámer UMB na roky 2021 až 2026 je kľúčovým dokumentom, ktorého schválením sa definujú poslanie, vízia a strategické ciele univerzity. To platí aj pre strategické riadenie a manažment univerzity.

Posúdenie nutnosti zmien v stratégii univerzity vychádza z nutnosti reflektovať na nové trendy, reformné kroky a smerovanie vysokého školstva doma a výskumu v zahraničí.

Z dlhodobého zámeru UMB na roky 2021 až 2026 a vízie vyplýva, že UMB chce byť najvýznamnejším aktérom v oblasti vzdelávania, vedy, výskumu a kultúry v regióne stredného Slovenska. Pozicionovanie UMB ako regionálneho aktéra však naráža na nevyhnutnosť medzinárodnej spolupráce vo výskume a existencijnú nutnosť posilňovania strategických partnerstiev s univerzitami na celoštátnej úrovni najmä v oblasti výskumu a vzdelávania.

Rozvoj UMB tak nevyhnutne musí zohľadniť nasledujúce smerovanie vedy, výskumu a univerzitného vzdelávania na Slovensku:

1. Posilňovanie účelového financovania verejných vysokých škôl z verejných zdrojov, kde účelom budú najmä excelentnosť vo výskume, uplatniteľnosť absolventov, spolupráca

so súkromným sektorom, účasť v medzinárodných projektoch, internacionalizáciu učiteľov. Novým trendom bude tlak na spájanie univerzít do väčších celkov.

2. Verejné a pravidelné posudzovanie vedeckého výkonu, kde sa rozšíri konkurencia aj na verejné výskumné inštitúcie rezortných ministerstiev, ktoré sa budú uchádzať o verejné zdroje. Pri hodnotení vedeckého výkonu sa bude posudzovať vedecký výkon v jednotlivých odboroch a identifikácia excelentných výskumných tímov (hodnotiaci profil kvality jednotlivých odborov založený na výkonnosti jednotlivcov a výskumných tímov na univerzitách s využitím medzinárodných ratingových štandardov).
3. Výraznejšie oddelovanie bakalárskeho a nadväzujúceho magisterského štúdia, pričom prepojenosť oboch stupňov sa bude oslabovať a meniť sa bude zameranie študijných programov z pohľadu zručností (Bc. stupeň – prakticky orientované študijné programy na zručnosti; Mgr. stupeň – vedecky orientované študijné programy) s cieľom odlíšiť v praxi úroveň zručností získaných na bakalárskom a magisterskom stupni štúdia.
4. Silnejšia verejná podpora „STEM“ orientovaným študijným programom.
5. Zjednocovanie inštitucionálneho financovania výskumu a vývoja a stanovovania priorít výskumu cez nadrezortné KPIs (centralizácia dopytu a zapojenie vládnych agentúr do procesu šandardizácie a zjednocovania inštitucionálnej podpory vedy a výskumu v SR a stanovovania kľúčových indikátorov výkonnosti vo vede a výskume).
6. Prioritizácia verejných zdrojov alokovaných na intenzívnu spoluprácu univerzít a podnikateľského sektora pri definovaní a riešení výskumných a vývojových úloh (komercializácia vedy) a ovplyvňovaní obsahu študijných programov prostredníctvom formovania TIK (Transformačné a inovačné konzorciá) v regiónoch.

Pri reflektovaní na nové výzvy a trendy Dlhodobý zámer UMB stanovuje 5 strategických oblastí a v nich 16 strategických cieľov. Pri detailnejšom pohľade na obsah strategických cieľov je možné identifikovať viacero cieľov prelínajúcich sa s novými trendami a výzvami. Avšak ich konkretizácia cieľov jasne a špecificky identifikujúcich tieto výzvy by umožnila presnejšie cielieť vzácne zdroje univerzity (výskumníkov) na ich riešenie a využitie na budúci rozvoj UMB.

Nižšie predstavujem kľúčové rozvojové zámery, ktoré by sa mali dostať do popredia záujmu členov akademickej obce a manažmentu univerzity v najbližšom 5-ročnom období.

Excelentnosť vo výskume – výskumné tímy a bunky

UMB a jej súčasti by mali formovať svoju excelentnosť na najnižšej a najdôležitejšej zložke svojho potenciálu – výskumníkoch.

Pre formovanie výskumných tímov navrhujem aplikovať (vysvetliť, pochopiť, prijať a riadiť sa ním) koncept výskumných buniek využívajúcich štíhlu štruktúru so vzťahmi typu

„1-3-5 / 5-3-1“

už priamo na úrovni katedry.

Koncept „lean 1-3-5/5-3-1“ vychádza z predpokladu vysokej miery aktivity bunka dovnútra aj navonok. 1 hlavný výskumník (kľúčová osoba vo výskume na danej katedre/fakulte) spolupracuje priamo s 3 senior výskumníkmi a 5 junior výskumníkmi (odborný asistent / PhD. študent) a ťahá ich smerom k zvýšenej vedeckej aktivite. Výskumná bunka nie je izolovaná, ale má vzťahy minimálne s 5 výskumnými bunkami/organizáciami v rámci a mimo univerzity (výskumné a akademické inštitúcie doma a v zahraničí), 3 partnermi z podnikateľského sektora a aspoň 1 aktívny projekt. Zmyslom bunky je trvalá a zároveň flexibilná výskumná činnosť, posilňovanie členov tímu a zastupiteľnosť vo výskume.

Zavedenie tohto princípu znamená konkurenciu jednotlivcov a úzku spoluprácu výskumných buniek. Tento princíp je základom budovania excelentných tímov po univerzite. Meranie vedeckého výkonu by tak malo byť v prvom rade na meraní výkonu bunky, za ktorú je zodpovedný vedúci výskumného tímu. Úloha katedry tak zostáva vo vzdelávacej činnosti a koordinovaní úloh spojených s výukou. Formovanie relatívnej samostatných výskumných buniek tak lepšie rešpektuje výzvy uvedené vyššie.

Strategické partnerstvo a spájanie

Zmena je život a UMB musí byť schopná preukázať, že svoju víziu lídra v regióne dokáže ustáť aj prostredníctvom formovania strategických partnerstiev a spájania sa inými univerzitami v danom regióne.

UMB nie je silná v STEM študijných programoch a posilnenie technickej časti, zdravotníckych odborov a umenia môže priniesť silný synergický efekt na úrovni získavania zdrojov na ďalší rozvoj.

Uzatváranie univerzity a snaha o „jedinečnosť“ sa v kontexte výziev môže ukázať ako chybný krok, ktorý by sa mal čím skôr odstrániť naznačením ochoty spájania a formovania väčších celkov. Pilotné projekty univerzít v košickom a prešovskom kraji môžu byť veľmi dobrým podkladom pre preskúmavanie pozitívnych stránok aj rizík vyvolaných týmto trendom.

Aplikovaný výskum a komercializácia vedy a výskumu

Vnímanie nedotknuteľnosti vedy a výskumu v sterilnom akademickom prostredí je koncept hodný zavrhnutia. Vedie k izolácii univerzity, jej ľudí ako najhodnotnejšieho potenciálu a znamená chátranie a úpadok.

Čím skôr sa zmení vnímanie výskumu a vedy zo „šuflikovej“ aktivity na otvorenú činnosť hodnú komercializovania, tým skôr začne univerzita znova „žiť“ a žiarť.

UMB by mala zintenzívniť pro-biznisový pohľad na fungovanie modernej univerzity a ponúknuť svoje kapacity najmä pre podnikateľské nápady svojich výskumníkov. Odmenou za to bude lákanie talentov, zintenzívnenie spolupráce s podnikateľským sektorom, nové zdroje pre rozvoj a prirodzená kapitálová účasť na know-how a motivácii novovznikajúcich spoločností, ktoré dokážu aplikovaný výskum premieňať na partnerstvá so súkromným sektorom a vytvárať nové zdroje rozvoja.

Zámerom UMB by tak malo byť jasné deklarovanie a lákanie podnikateľských talentov a využívanie kapacít univerzity na realizáciu komerčných aktivít spojených s výskumom. Z prenájmu majetku sa dlhodobo žiť nedá, ale z licencovania know-how a kapitálovej účasti na spin-off firmách sa dá žiť stáročia. Ak to funguje v USA, Austrálii, východnej Ázii a západnej Európe, dokážeme to s ich skúsenosťami postaviť aj na UMB. K tomu je vhodné získavať partnerstvo s firmami zo zahraničia, kde si týmto procesom prešli a dokážu pomôcť nastaviť parametre fungovania „komercializácie vedy a výskumu“ na UMB.

Aktívna spolupráca s rezortnými výskumnými inštitúciami (ÚHP, IFP, IEP, ISP, IVP, ISA), NBS, RRZ a SAV

Kľúčové výskumy so silným spoločenským dopadom sa realizujú prostredníctvom výskumných inštitúcií zriadených pri jednotlivých rezortných/nadrezortných ministerstvách a inštitúciách (Vláda SR). Spoločenská objednávka po aplikovaných výskumoch, ktoré formujú verejné politiky tak umožňujú intenzívnejšie zapojenie akademickej pôdy do formovania poslania univerzít, ktorou je aj formovanie verejnej politiky založenej na dôkazoch. Túto oblasť vnímam ako zatiaľ výrazne zanedbávanú, pričom na analytických a výskumných útvaroch ministerstiev pracujú významní výskumníci zo zahraničia alebo absolventi zahraničných univerzít, ktorí by mohli priniesť potrebné know-how aj pre výskumné tímy UMB.

Začiatky spolupráce by mohli byť naznačené prostredníctvom sérií prednášok pre študentov a výskumníkov, získavania priorít výskumných inštitúcií jednotlivých rezortov. Ako perspektívne vnímam stáť, a to nielen pre študentov, ale najmä pre výskumníkov, ktorí sú zaradení do konkrétneho výskumného tímu (bunky) a môžu si tak rozšíriť nielen sieť kontaktov, ale aj aplikačné skúsenosti. Posilnenie výskumných kapacít na analytických jednotkách tak môže viesť k spoločným výskumom, analytickým štúdiám a publikačným výstupom, kde sú inštitucionálne diverzifikované tímy autorov preferované.

Viditeľnosť UMB

Dôležitou témou a námetom na budúci rozvoj UMB je jej viditeľnosť a aktivity smerujúce k viditeľnosti UMB. Koncept zameraný na aktívny marketing nemusí byť jedinou možnosťou. Zlepšenie viditeľnosti UMB cez spoločenskú viditeľnosť jej aktivít tak môže byť vhodným nástrojom na zlepšenie pozície UMB.

Riešenie konceptu výskumných tímov (buniek) umožní efektívnejšie spolupracovať s médiami, kde dokážu marketingoví špecialisti na úrovni rektorátu definovať odborne vhodné osoby na užšiu spoluprácu s médiami. To prinesie viditeľnosť UMB pre spoločenské uznanie univerzity a jej pracovníkov.

Univerzitná TV sa už stala skutočnosťou, avšak rozvojový potenciál vidím najmä vo flexibilných formách podávania kvalitného obsahu. A tým nie je video, pretože núti prijímateľa sedieť na jednom mieste. Väčšiu viditeľnosť je možné dosiahnuť kvalitným obsahom a jeho sprostredkovaní cez podcasty, ktoré sú v súčasnosti trendom najmä tým, že sprevádzajú prijímateľa kdekoľvek počas jeho dňa. Práve univerzitný podcast na rôzne témy, ktoré nemusia byť ohraničované výlučne študijnými programami, ale skôr výzvami dneška, môže zohrávať kľúčovú úlohu pri tesnejších vzťahoch so strednými školami pri získavaní potenciálnych študentov. Univerzitná TV by tak mohla zabezpečovať profesionálnejšie spracovanie edukačných videí, prednášok a vystúpení pre potreby stredných škôl a podcasty by mali byť popularizačným kanálom šírenia poznania a kvality výskumníkov pracujúcich na univerzite.